

Planinska zveza Slovenije
Komisija za varstvo gorske narave
Usposabljanje za naziv »Varuh gorske narave«

Seminarska naloga

**DELOVNI NAČRT ODSEKA ZA VARSTVO
GORSKE NARAVE PRI PD
DRAVA MARIBOR**

Mentor: Marijan Denša

Avtor: Nino Auer

Pragersko, avgust 2019

KAZALO

1. Uvod (2)
2. Kratka zgodovina in pregled dejavnosti PD na področju varstva gorske narave (2)
3. Ideje in načrti za nadaljnje delo Odseka za varstvo gorske narave v okviru PD (5)
4. Zaključek (8)
5. Viri in literatura (9)

1. UVOD

Francoski slikar Paul Cézanne je poleg številnih drugih slik zaslovel tudi s serijo upodobitev Montagne Sainte-Victoire, gorskega grebena v Provansi, v neposredni bližini francoskih Alp. Tam je nekaj časa tudi živel in tako skozi okno svoje hiše vsak dan opazoval častitljivi masiv, ki ga je očaral in mu dal navdih za ustvarjanje. S tem, ko jo je ovekovečil, je umetnik gori izkazal visoko mero spoštovanja in naklonjenosti.

Slika 1: Gorski greben Montagne Sainte-Victoire (Wikipedia)

Sam sicer nimam umetniške žilice, imam pa kakor Cézanne to srečo, da živim obdan s slikovitimi gorami in grebeni, ki imajo v naših krajih podoben simbolični pomen kot Triglav za slehernega Slovenca. Na eni strani Boč, znan tudi kot »Štajerski Triglav«, na drugi Donačka gora ter seveda Pohorje, za katerim (vsaj z mojega zornega kota) vsak večer zaide sonce. Prav zaradi svoje slikovitosti, pa tudi zaradi dokaj lahke dostopnosti in čudovitega razgleda z vrhov so te gore/masivi izredno priljubljeni, še zlasti med podravske planinci. S tem pa so seveda tudi izpostavljeni problematiki, ki že dlje časa pesti predvsem (a ne zgolj!) naše visokogorje – od množičnega obiska, povečanega prometa in s tem hrupa in onesnaževanja zraka, dejavnosti planinskih koč pa vse do objestnosti »ljubiteljev estetike«, ki se radi polastijo kakšne ogrožene rastline kot npr. velikonočnice na Boču.

S takšnim obiskom in delanjem škode seveda ne izkazujemo nikakršne naklonjenosti, prej obratno. In to je skupaj s čudovitim razgledom na omenjene (kakor tudi vse druge) gore eden izmed poglavitnih razlogov, zakaj sem se tudi sam odločil, da se v okviru svojih zmožnosti, začeni pa znotraj domačega planinskega društva, posvetim varstvu gorske narave.

Moja seminarska naloga je posvečena prav temu, vsebinsko pa jo zaokrožata dva dela – prvi je namenjen prikazu dosedanjega dela, drugi pa se posveča ciljem, željam, načrtom za delo v prihodnje. S tem sem želel poudariti tudi dejstvo, da varstvo (gorske) narave ni zgolj neka modna muha, temveč ena izmed najpomembnejših nalog slehernega planinca in ljubitelja gora, tako včeraj kakor tudi danes in še posebej jutri.

2. KRATKA ZGODOVINA IN PREGLED DEJAVNOSTI PD NA PODROČJU VARSTVA GORSKE NARAVE

Planinsko društvo Drava Maribor (v nadaljevanju: PD) je bilo ustanovljeno leta 1993, natančneje 22. oktobra, ko je prišlo do ustanovnega občnega zbora, na katerem so bile začrtane smernice dela. Istega dne so bila sprejeta pravila oz. statut društva, ki je prenehal delovati s

01.03. 1997, ko je bila v okviru rednega občnega zbora sprejeta njegova popravljena in dopolnjena različica.

Omenjeni statut že od vsega začetka (torej prve različice) določa tako delovanje, namen, naloge in cilje društva kot tudi notranjo organiziranost društva in nenazadnje tudi simbole oz. grb.

Med svojimi cilji si je PD zadalo ne le neprofitno dejavnost organiziranja in izvajanja planinske dejavnosti (v obliki izletov, pohodov, srečanj, tekmovanj, taborjenj itd.), temveč tudi vzgojo in izobraževanje o vseh oblikah planinskega delovanja ter »skrb za varstvo planinske narave in zdravega človekovega okolja« (Pravila Planinskega društva Drava Maribor 2/1997, str. 3). Zato ne preseneča, da je bil že na samem začetku poleg ostalih sekcij/odsekov društva zasnovan oz. ustanovljen tudi »Odsek za varstvo narave in gorsko stražo«, ki se je v skladu s pravilnikom Planinske zveze Slovenije (v nadaljevanju: PZS) kasneje preimenoval v »Odsek za varstvo gorske narave« (v nadaljevanju: Odsek VGN).

Pri tem so, kot že pove prvotno ime odseka, ključno vlogo igrali prav gorski stražarji našega društva, pa tudi markacisti, vodniki (v nadaljevanju: VO) in nenazadnje Mladinski odsek (v nadaljevanju: MO). Ena izmed ključnih oseb kot tudi dolgoletni načelnik Odseka VGN je bil Borut Cerkvanič, znan pod vzdevkom »Crga«, ki se je tudi sicer ukvarjal (in se še zmeraj) z zeliščarstvom in je nasploh velik poznavalec slovenske flore. Sprva gorski stražar, se je udeležil in uspešno zaključil enega izmed prvih tečajev/usposabljanj za varuhe gorske narave, ki ga je in ga še danes organizira Komisija za varstvo gorske narave (v nadaljevanju: KVG) pri PZS.

Naslednja pomembna prelomnica je bilo leto 2012; takrat je bil namreč po daljšem obdobju zatišja ponovno organiziran tečaj oz. usposabljanje za gorske stražarje. Inicijator tečaja je bil Odbor za VGN pri meddruštvenem odboru (MDO) Podravja, pomembno vlogo pa je igral tudi naš načelnik Borut Cerkvanič kot eden izmed organizatorjev in predavateljev. Tečaja se nas je takrat udeležilo 8 članov društva, ki s(m)o bili že prej aktivni v raznih odsekih. Poleg teoretičnega dela nas je čakal tudi praktični na Boču, ki nas ga je uspešno zaključilo 7.

Novo pridobljeno znanje sem sam še istega leta uporabil v okviru planinskega krožka, ki je deloval pod okriljem našega MO na Osnovni šoli Antona Ingoliča Spodnja Polskava, podružnica Pragersko. Pripravil sem (poenostavljeno oz. starosti ciljne publike, tj. osnovnošolcev, primerno) predavanje o živalstvu naših gora; med drugim smo govorili tudi o zaščiteneh vrstah in o rdečem seznamu ogroženosti. Istega leta je na planinskem krožku Borut Cerkvanič predstavil tudi zaščiteno rastlinstvo naših gora. Oboje smo nato nadgradili z naravovarstvenim pohodom na Žavcarjev vrh pri Mariboru in na mariborske »vrhove« - Piramido, Mestni vrh in Kalvarijo.

Znatno vlogo so odigrali naši markacisti, ki že od vsega začetka skrbijo oz. vzdržujejo in markirajo poti, za katere je naše PD odgovorno. Poleg nekaj poti izven PZS (kot npr. odsek Evropske kulturne poti sv. Martina Tourskega, odsek Jakobove romarske poti ter Emine romarske poti) smo zadolženi tudi za urejenost nekaterih planinskih poti na Pohorju, predvsem med Mariborom, Bistrico ob Dravi in Arehom (glej sliko). Na teh poteh vsako leto v oktobru, če le dopušča vreme, izvedemo že skoraj tradicionalno čistilno akcijo. Udeleženci akcije smo dejavni v različnih odsekih, prednjačita pa seveda Odsek za planinske poti (v nadaljevanju: OdPP) in Odsek VGN.

Slika 2: Planinske poti, ki jih vzdržuje PD Drava Maribor (označene z rumeno) (arhiv društva)

Tudi MO je veliko prispeval k spoznavanju in ozaveščanju o naših naravnih in še posebej gorskih posebnostih. V okviru planinskih taborov, ki jih z redkimi prekinitvami organiziramo že vse od leta 1994 na različnih koncih Slovenije (in to ne le v alpskem svetu, tudi v predgorjih, na dinarskem Krasu, Primorskem itd.), smo po zaslugi našega člana Boštjana Viharja, ki je po izobrazbi in tudi poklicno biolog, imeli že velikokrat priložnost prisluhniti biologom, lovcem in/ali drugim strokovnjakom s področja preučevanja in varstva narave. Tukaj bi še posebej omenil predavanja na temo volkov na Slovenskem (kjer smo se seznanili tudi s projektom SloWolf), šakalov in posledic njihovega delovanja in širjenja ter o gozdnih kurah. Še posebej pomembno in spodbudno je pri tem, da smo med poslušalci (torej udeleženci taborov) imeli veliko otrok in mladostnikov, seveda pa takšna predavanja nikoli ne škodijo tudi kakšnemu odraslemu človeku.

Preden zaključim to poglavje, bi rad na kratko predstavil še en pomemben del društva – naš glavni simbol oz. grb, ki je viden tudi na naslovnici te seminarske naloge. Grb oz. njegov »dizajn« je strogo določen tudi v statutu PD in ponazarja poleg zelenega hriba (ki bi se ga lahko identificiralo tako s Pohorjem kot hribi nasploh), smreke in Knafelčeve markacije tudi reko Dravo. Smo edino planinsko društvo tako v Mariboru kot tudi v okviru MDO Podravja in PZS, ki nosi reko Dravo v svojem imenu (če v tem smislu ne upoštevamo npr. PD Dravograd, ki nosi ime po kraju, v katerem deluje), na kar smo še posebej ponosni. S tem se zavedamo in dajemo tako našim članom kot tudi ostalim planincem in ljudem nasploh vedeti, da živimo na območju, ki ga je zaznamovala reka Drava, ki je ne le s (kulturno-)zgodovinskega vidika pomembna za razvoj življenja in urbanizacijo, temveč tudi kot življenjski prostor za številne živali in rastline in nenazadnje človeka kot živo bitje. S poklonom tej naravni vrednosti in lepoti je naše PD že skorajda »dolžno« skrbeti zanjo kot tudi za (gorsko) naravo nasploh. In to je le ena izmed misli, ki naj nas vodi pri nadaljnjem delu Odseka VGN PD Drava Maribor.

3. IDEJE IN NAČRTI ZA NADALJNJE DELO ODSEKA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE V OKVIRU PD

Kljub prej omenjenim aktivnostim je delo našega Odseka VGN (tako v primerjavi z ostalimi odseki/sekcijami kot tudi sicer) v zadnjih letih precej zamrlo, k čemur sta med drugim botrovala prenehanje delovanja planinskega krožka na podružnični šoli Pragersko in zdravstvene težave naše dotedanje gonilne sile, Boruta Cerkvenciča Crge. To mu sicer ni preprečilo, da ne bi sodeloval na predavanjih o »Odnosu do gorske narave in ozaveščenosti«, ki je bila kot dodatna tema vključena v izpopolnjevanje vodnikov PZS za obdobje 2018-2020. Osebnostno se mi zdi edino prav, da se ta tema pojavi na takšnem izpopolnjevanju oz. izobraževanju, čeprav je seveda vključena tudi v program planinske šole in osnovnega usposabljanja za vodnike PZS kategorije A. A v navalu informacij in novosti, še zlasti s področja planinske opreme in tehnik vodenja, pa tudi orientacije in prve pomoči, ni veliko »manevrskega prostora« za poglobljanje v tematiko varstva gorske narave, dasiravno je to dolžnost vsakega planinca, določena tudi v Častnem kodeksu slovenskih planincev.

Ker je name osebno naredil velik vtis že tečaj za gorsko stražo, ker je naš edini varuh gorske narave kot tudi načelnik Odseka VGN že dlje časa razmišljal o zmanjšanju svoje aktivnosti v okviru PD in ker je sam odsek zadnja leta kot rečeno bil precej pasiven (z izjemo čistilne akcije), sem se odločil, da prevzamem vodenje omenjenega odseka z namenom in upanjem, da znova postanemo aktivnejši na področju, za katerega je odsek zadolžen – torej varstva gorske narave. Ob tem moram priznati, da sem kot družboslovec po izobrazbi o varstvu narave vedel le toliko, kolikor so me naučili na tečajih za gorskega stražarja in vodnika PZS. Seveda so tudi za laika, kakršen sem jaz, nekatera »pravila«, kot je odnašanje smeti s seboj v dolino, upoštevanje markiranih/določenih planinskih poti in spoštovanje do planinske flore/favne, tako rekoč logična in samoumevna. A vendar – če hočeš biti aktiven in uspešen na nekem področju, se moraš nanj tudi ustrezno pripraviti in spoznati. Že zaradi tega se mi je zdelo smotrno opraviti tečaj za varuha gorske narave.

Zato sem v letu 2018 izrazil željo, da se udeležim tega tečaja oz. usposabljanja, kar je Upravni odbor PD pozdravil in podprl. Še pred samim začetkom tečaja pa je bila dne 18.04. 2019 sklicana redna seja Odseka VGN PD Drava Maribor.

Ključna tema seje je bila zamenjava načelnika Odseka VGN iz zgoraj navedenih razlogov. Ob tem je Borut Cerkvencič predlagal mene, Nina Auerja, da prevzamem njegovo funkcijo tudi in predvsem z namenom, da bi odsek postal bolj aktiven, kot je bil v zadnjih letih, ne samo na društveni ravni, pač pa tudi na ravni MDO in širše.

Z dvigom rok oz. brez glasu proti so me vsi prisotni gorski stražarji in varuh gorske narave potrdili za novega načelnika Odseka VGN PD Drava Maribor. Na isti seji je hkrati potekala tudi aktivna debata o mojih načrtih oz. idejah glede prihodnjih aktivnosti članov odseka. Pri tem sem najprej omenil najaktualnejše teme, ki se nanašajo na tekoče koledarsko leto, torej 2019.

Ena izmed njih je bila ta, da je PD Drava Maribor v okviru letnega programa izletov in akcij v soboto, 04.05. 2019, organiziralo oz. načrtovalo naravovarstveni pohod na Lovrenc nad Loko pri Zidanem mostu. Izhodišče poti je dosegljivo z vlakom, kar bi bil še dodaten plus pri varstvu narave. Že jeseni 2018, ko se je pripravljal letni program za leto 2019, sem omenil, da je Borut Cerkvencič nekoč že organiziral izlete s podobnim karakterjem. Bil in še vedno sem mnenja, da

so tovrstni izleti dobra ideja za promocijo, predvsem pa ozaveščanje o biotski (v tem primeru predvsem rastlinski) raznovrstnosti na Slovenskem. V mesecu maju bi imeli priložnost spoznati rastišče Clusijevega svišča, o ogroženosti katerega so nedavno pred našo sejo poročali tudi vsi pomembnejši slovenski mediji. Dodatno me je k temu napeljal izlet na Reško planino nad Preboldom, ki sem se ga udeležil čisto zasebno in na katerem sem brez, da bi vedel vnaprej, hodil tudi po učni poti okoli Reške planine z nadvse zanimivimi informacijami o rastlinstvu, živalstvu, kamninski sestavi in še marsičem drugem na območju te gore. Seveda je Reška planina s tem že postala »vroč kandidat« za naslednji naravovarstveni pohod. Izrazil sem namreč željo, da bi PD vsako leto organiziralo vsaj en tovrsten izlet in poskušalo privabiti nanj čim več ljudi. Borut Cerkvanič se je ob tem ponudil, da mi bo pripravil in posredoval seznam potencialnih krajev in vrhov v Sloveniji, ki bi bili še posebej zanimivi za izvedbo naravovarstvenih izletov. V tem času sem dobil že nekaj namigov, od Kop na Pohorju do Donačke gore in celo Slavnika. Brez dvoma lokacij in poti tako pri nas kot onkraj naših državnih meja ne manjka. In čeprav je izlet na Lovrenc zaradi slabega vremena nazadnje odpadel, mi/nam to ni vzelo volje in poguma, da vztrajamo in uresničimo to idejo. Če ne letos, pa prihodnje leto.

Slika 3: Primer informacijske table na učni poti okoli Reške planine (osebni arhiv)

Ker so nekateri člani Odseka VGN obenem dejavni tudi kot markacisti, smo se v nadaljevanju seje dotaknili naše tradicionalne čistilne akcije, ki sem jo omenil že v prejšnjem poglavju. Zaradi slabega vremena nam akcije ne uspe izpeljati vsako leto, vsekakor pa je pomembno, da ne odnehamo in da se nas tudi v prihodnje udeleži čim več. Ker Odsek VGN PD Drava Maribor šteje kar 10 članov, medtem ko jih je v OdPP PD Drava Maribor precej manj, sem kot načelnik mnenja, da bi morali člani obeh odsekov v prihodnje več sodelovati med seboj oz. priskočiti na pomoč drug drugemu. Vsekakor je čistilna akcija lepa priložnost za to, vendar se tukaj ne sme končati. Konstruktivni predlogi s strani naših markacistov so zato več kot dobrodošli.

Kot eno izmed prioriteta našega odseka vidim tudi povezovanje na ravni MDO, torej aktivno sodelovanje z Odborom za VGN pri MDO PD Podravja. Že zato, ker sem tako rekoč »svež« in relativno neizkušen na področju (aktivnega) varstva gorske narave, bi bilo tovrstno sodelovanje in druženje pomembno in zanimivo tudi zaradi izmenjave idej in predlogov, kaj lahko samo društvo na področju varstva narave še stori ali kako bi lahko na to temo bolj ozaveščalo tako svoje člane PD kot širše. Prav tako ne gre spregledati akcij, ki jih Odbor za VGN pri MDO Podravja kot tudi KVGNG že organizirata, od varovanja velikonočnice, do čiščenja rastišč, protestnih shodov po mokriščih reke Mure itd., na katerih bi se (kar je zelo zaželeno) tudi naš odsek aktivno udeleževal. To idejo (kot tudi ostale) so prisotni na aprilski seji še posebej podprli. Tukaj bi navedel tudi, da sem v okviru samega tečaja za varuha gorske narave imel priložnost spoznati kolege in kolegice iz različnih društev in MDO-jev in srčno upam in si

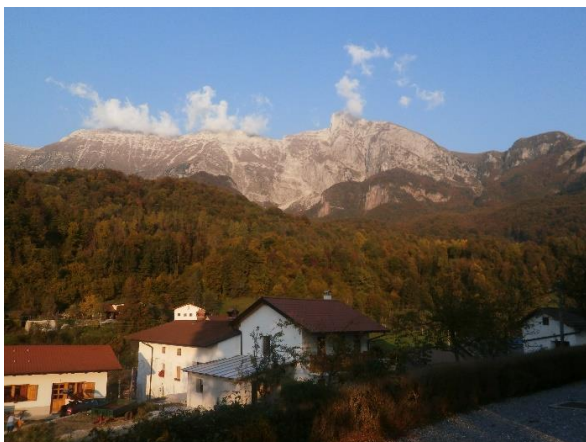
želim, da bomo ne le ostali v stikih, temveč tudi aktivno sodelovali, morebiti na kakšnih skupnih akcijah, ki bi jih lahko vključili v letni program obeh/vseh sodelujočih društev.

Nekoč že prisotna je bila tudi planinska pedagogika, torej predavanja s področja varstva narave. Izvajali smo jo na sicer ne več aktivnem planinskem krožku, a k sreči jo še vedno na planinskih taborih. Žal je enkrat letno absolutno premalo. Bilo bi smotrno razmišljati, kje, kdaj in kako bi takšna predavanja lahko izvedli.

MO PD Drava Maribor, v katerem sem dejaven tudi sam, že nekaj časa razmišlja tudi o potopisnih predavanjih z raznih potepanj naših članov društva. Ena izmed naših članic je bila tako letos na Kanarskih otokih, ki jih je pred nedavnim prizadel hud požar in to prav na zaščitene naravnih območjih. Morda bi že samo s kratko omembo tega podatka poslušalcem predočili, kaj se pravzaprav dogaja v naravi in kaj človek s takimi nesrečami izgublja. Seveda pa namen predavanj ni le »branje levit«, pač pa predvsem druženje in spoznavanje nam neznanih ali manj znanih kotičkov našega planeta. Morda pa že lepe (in predvsem neobdelane) slike in pripovedi koga pripravijo do tega, da se zamisli.

Obenem živimo v času digitalizacije, ko lahko med seboj napredno in hitro izmenjujemo podatke in kontakte, predvsem pa je današnja mladina zelo mobilna, npr. v obliki raznih izmenjav in bivanja v tujini. Tudi sam sem imel to čast, da sem na ta način spoznal kopico ljudi iz alpskih in drugih goratih dežel, navdušenih planincev in planink, ki bi morda bili pripravljeni deliti svoje izkušnje s področja varstva gorske narave in/ali organizacijo le-tega v svojih državah. Sam vidim v izmenjavi tovrstnih informacij in izkušenj (kar gre seveda tudi brez fizične prisotnosti kolegov iz tujine) velik potencial, kaj se da še narediti. Ne le v (slovenskih) Alpah, tudi drugod. Ko že omenjam digitalizacijo – kar nekaj članov našega PD je navdušenih in marljivih fotografov, tako s pohodov/izletov v okviru društva kot individualnih potepanj. Morda bi se to strast lahko aktivno izkoristilo za pripravo kakšne foto-razstave (kot smo jih že imeli, še posebej z naših taborov in vsakoletnih planinarjenj po jadranskih otokih), ki bi na podoben način kot potopisna predavanja predstavila lepote naše (in tuje) gorske krajine, a hkrati ozavestila, kako krhka in ranljiva je le-ta.

In konec koncev imamo v Sloveniji kopico zanimivih lokacij in prireditvev, na katerih imamo priložnost spoznavati slovensko naravno dediščino kot tudi kulturno krajino. Omenil bi tukaj samo Slovenski planinski muzej, Informacijsko središče TNP v Trenti, Planšarski muzej kot tudi kravji bal v Bohinju, Preskarjevo bajto na Veliki planini, kozolce/toplarje na raznih koncih Slovenije itd. V okviru naših izletov bi lahko, če se že ne moremo tam ustaviti, vsaj opozorili na te posebnosti.

Slika 4: Primer kulturne krajine: Drežnica pod Krnom z značilno arhitekturo kobariškega tipa (osebni arhiv)

Zadnji predlog aprilske seje je bil bolj organizacijske narave; padel je predlog, da bi se člani Odseka VGN PD Drava Maribor dobivali oz. imeli sejo vsaj dvakrat letno, spomladi in jeseni. Jeseni že zato, da pripravimo oz. zberemo ideje za naravovarstvene akcije in pohode za prihodnje leto; namen pa je seveda tudi boljši pregled nad našimi aktivnostmi ter sprejetimi sklepi, ki si jih želimo realizirati, kolikor je le mogoče. Ideje so prisotni člani odseka soglasno podprli. S tem so bile začrtane idejne smernice za naše delo v prihodnje, seveda pa ostajamo odprti za nove ideje in pobude, predvsem tiste na podlagi oz. iz primerov dobre prakse.

4. ZAKLJUČEK

V svoji seminarski nalogi sem skušal predstaviti dozrajšnje delo PD Drava Maribor na področju varstva gorske narave, za katerega si ne le kot gorski stražar, bodoči varuh gorske narave ali planinski vodnik, temveč predvsem kot navdušen planinec in ljubitelj gora srčno želim, da nam bo služilo kot navdih za naše nadaljnje delo, pa tudi kot potrdilo, da smo na tem področju že delovali uspešno in lahko še zmeraj oz. ponovno. K temu bo seveda znatno pripomoglo tudi novo pridobljeno znanje in nova poznanstva, se pa zavedam(o), da en sam človek ne more veliko doseči, niti spremeniti. Zato hkrati upam, da bodo tudi člani našega odseka aktivno sodelovali pri udejanjanju naših načrtov, pri čemer bo že majhna gesta, majhen korak lahko pomenila začetek nečesa velikega.

Svojo nalogo bom zaključil tako, kot sem jo začel – z umetniškim pridihom in sicer odlomkom iz znane pesmi Simona Gregorčiča, ki je (vsaj zame) hkrati nekakšen opomnik, zakaj je naša gorska narava pomembna in zakaj jo je potrebno ohraniti:

Tu zelen dol in breg,
tu cvetje že budi se,
tu ptičji spev glasi se,
gore še krije sneg,-
zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Slika 5: Alpsko cvetje na grebenu pod Viševnikom (osebni arhiv)

5. VIRI IN LITERATURA

Alpska konvencija, razvojni potencial Evrope. Informativna brošura Ministrstva za okolje in prostor Republike Slovenije v sodelovanju s stalnim sekretariatom Alpske konvencije. Absam 2010.

Častni kodeks slovenskih planincev. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2005 (2013).

Gregori, J. et al.: *Narava v gorskem svetu*. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2006.

Pravila Planinskega društva Drava Maribor. Popravljen in dopoljen različica. Maribor 1997.

Rotovnik, B. et al.: *Planinska šola*. Druga, dopoljena izdaja. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2011.

Rotovnik, B. et al.: *Vodniški učbenik*. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2006.

V gorah nismo sami, smo samo gostje. Predstavitvena brošura Komisije za varstvo gorske narave PZS. Ljubljana 2018.

https://www.google.si/search?q=sainte+victoire+provence&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjW3NvLm67kAhXGpIsKHQ9vA4YQ_AUIESgB&biw=1600&bih=789#img=c=HfOIK3ilMut_M:

https://www.pzs.si/javno/vk_dokumenti/D.1-KVGN-Odnos%20do%20gorske%20narave.pdf

<http://www.volkovi.si/?lang=sl>

<http://www.simongregorcic.si/pesmi/nazaj-v-planinski-raj>